

ACADEMICIANUL EUGEN POPUȘOI – *PRIMUS INTER PARES*

Academician **Gheorghe GHIDIRIM**

Catedra de Chirurgie nr. 1 „Nicolae Anestiadi”
USMF „Nicolae Testemițanu”

„Pot fi prostiți toți un timp, pot fi prostiți unii permanent, dar nu pot fi prostiți toți totdeauna.”

(Avram Lincoln)

Marele martir al Neamului Nicolae Testemițanu, în calitate de rector al Institutului de Medicină (1959–1963) și Ministru al Sănătății din Republica Moldova (1963–1968), a știut să se înconjoare permanent cu figuri proeminente, precum C. Matcovschi, N. Cireș, A. Vizitiu, I. Vovc, Gh. Paladi, A. Banaru, Șt. Plugaru, D. Croitoru, Gh. Balan, P. Ciobanu, P. Ierovoi, M. Raievschi, D. Tintiuc, C. Ețco, I. Pasesnic, Iu. Grosu ș.a. Un loc deosebit în această cohortă ce l-a însoțit o viață întreagă aparține distinsului medic-savant, organizator al medicinei autohtone, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei Eugen Popușoi – *Primus inter pares* în școala lui N. Testemițanu.

Pornind din stepele Sorociei – județ care a dat Moldovei notorietăți de talie mondială, printre care academicianul fizician, laureat al Premiului Nobel P. Capița, laureat al multiplelor Premii de Stat din URSS S. Capița (fiul) și, nu în ultimul rând, Constantin Stere, proeminentă figură a „Sfatului Țării”, făuritorul Unirii cu Patria Mamă România, autorul doctrinelor tuturor partidelor politice din România. Acel C. Stere care la Congresul Sfatului Țării din 27 martie 1918 avea să declare: „Poporul românesc n-a venit în Basarabia din afară, el aici s-a născut, aici a fost acel cazan, unde au fiert și s-au topit toate acele elemente din care s-a născut poporul roman. Noi nu avem unde ne duce și pe noi nimeni nu ne poate alunga din casa noastră”. Nemaivorbind de ilustrul scriitor I. Druță – cel mai mare prozator în viața din arealul românesc.

...După absolvirea școlii medii din Soroca, E. Popușoi susține concursul și este înmatriculat la Institutul de Medicină din Chișinău (1954). În scurt timp devine eminent la învățătură, iar mai târziu este ales secretar al comitetului comsomolist al institutului (1959–1961). Exact în acea perioadă (1959–1963), rector al Institutului de Medicină este numit Nicolae Testemițanu, cu care întreține o colaborare fructuoasă pe toate direcțiile.

Membru corespondent al AȘM Eugen POPUȘOI
(26.08.1936 – 27.02.2001)

În biografia tânărului absolvent urmează un eveniment ieșit din comun: pentru prima dată un medic basarabean-român este ales prim-secretar al comitetului comsomolist al orașului Chișinău. Să nu uităm că aceasta era perioada rusificării forțate și a deznaționalizării masive, promovate de odioșul Ivan Bodiul și acoliții săi. E. Popușoi, aidoma lui Testemițanu, începe a promova la posturile de conducere cadre naționale. Datorită lui E. Popușoi și-au început cariera P. Lucinschi, P. Galetchi, A. Marulea, I. Ustian, V. Vășcu ș.a.

„Totul ar fi hazliu și nostim, dacă n-ar fi atât de trist.” (M. Lermontov)

Autoritatea lui E. Popușoi era în ascensiune, fapt ce nu putea să placă conducerii șovine de pe atunci. În 1965 are loc conferința organizației comsomoliste din Chișinău la care a asistat primul secretar al organizației de partid al municipiului A. Konstantinov. După raportul prezentat de E. Popușoi, audiat cu atenție și aprobat cu entuziasm de asistență, A. Konstantinov propune să fie schimbat primul secretar, E. Popușoi, dar lucrurile îi scapă de sub control. Are loc un caz fără precedent – toată sala (în majoritate alolingvă), în picioare scandează: -Popușoi! Popușoi! Popușoi! Satrapul n-are alternativă decât să transfere conferința pentru a doua zi, fapt nemaîntâlnit în practica comunistă.

A doua zi, delegații, *in corpore*, încep conferința prin a scanda la fel: -Popușoi! Popușoi! Liderul comunist și-a pierdut cumpătul, dar îl salvează însuși

E. Popușoi, care iese în fața delegaților, le mulțumește pentru susținerea unanimă, dar roagă să fie eliberat „pe motiv de boală”. Sala l-a înțeles și i-a satisfăcut doleanța.

„În democrație proștii au dreptul la vot, în dicta-tură – să conducă”. (Russel Bertran)

Același A. Konstantinov (un om limitat și incult), prin ironia sortii, a fost numit mai târziu de I. Bodiul ministru al Culturii, despre care scriitorul A. Busuico avea să spună cu mult sarcasm: „Eu mă tem nu de ministrul culturii, ci de cultura ministrului”.

La scurt timp după eliberarea din postul de prim secretar al comitetului orășenesc al comsomolului, E. Popușoi a fost numit de către ministrul Sănătății N. Testemițanu medic-șef al Spitalului municipal nr.1 de copii (1965–1967), iar mai târziu (1967–1968), șef al Direcției Curativ-Profilactice a Mamei și Copilului a Ministerului Sănătății.

„Oamenii sunt cel mai des pedepsiți pentru virtuțile sale!” (Friedrich Nietzsche)

„Noi nu detestăm încă omul până când el este mai jos decât noi, noi îl detestăm numai atunci când îl vedem egal sau mai presus ca noi” (*Ibidem*)

În 1968 hunta comunistă în frunte cu impostorul Ivan Bodiul (care avea impertinența să se declare moldovean necunoscând nicio boabă românește) îl destituie pe N. Testemițanu din funcția de ministru al Sănătății. Concomitent au fost demiși și membrii echipei sale cu excepția câtorva. Cel mai dramatic moment a fost faptul că la această calomnie au participat mulți moldoveni cu funcții responsabile, inclusiv unii dintre prietenii săi.

O tempera! O mores!

Mi-amintesc cu mândrie că împreună cu prietenii mei A. Banaru, St. Plugaru, D. Croitoru, am insistat pe lângă rectorul V. Anestiade și l-am readus pe E. Popușoi în *Alma Mater!*

„Când se unesc dragostea și măiestria – așteaptă capodopere.” (Reschin Djon)

Deschisă fiindu-i calea, E. Popușoi a urcat toate treptele ierarhice posibile: asistent, conferențiar, profesor, șef de catedră, specialist de frunte al Ministerului Sănătății, decan a Facultății de Pediatrie (1988–1993), membru corespondent al AȘM (1999). A fost deputat în Primul Parlament al Moldovei Suverane (1990–1994), semnatar al Declarației de Independență (1991).

Profesorul E. Popușoi a fost ales în nenumărate organe electivă, inclusiv deputat al Consiliului orășenesc Chișinău, președinte al Federației Republicane de Arte Marțiale, membru al conduce-

rii Asociației Științifice Unionale și președinte al Asociației Științifice Republicane a Istoricilor Medicinii. A fost președinte al Asociației Științifice de Medicină Socială și Management Sanitar, membru al Consiliului de Experți, membru al Consiliului colegial al MS, membru al Uniunii Jurnaliștilor din URSS. În 1996 i s-a conferit titlul de Om Emerit.

A fost nu numai un profesor elevat, plin de har, dar și un mare savant, gânditor original, polemist și publicist remarcabil. Aportul său în știința medicală s-a materializat în peste 400 de lucrări științifice, inclusiv 25 de monografii. În 1985 susține teza de doctor habilitat în medicină. Aceasta exprimă o sinteză a subiectelor abordate sub aspect socio-medical, istorico-medical, legislativ și etico-deontologic, cu un rol metodologic deosebit în demontarea vechiului sistem de sănătate și reformarea lui în conformitate cu noile exigențe, ceea ce a constituit o veritabilă revoluție în politica națională de sănătate.

Sub conducerea sa au fost susținute 15 teze de doctor în științe medicale și cinci teze de doctor habilitat. Din păcate, nu toți corespund rigorilor promovate de dascălul lor. Dar trebuie să menționăm că printre multiplele lucrări științifice „punctul forte” îl constituie temele legate de istoria medicinei din Basarabia. Prin lucrările sale de pionierat el a scos din anonimat personalități notorii nu numai ale medicinei basarabene, dar și mondiale: D. Cantemir, I. Mecinikov, N. Sklifosovski, L. Tarasevici, C. Vârnav, T. Ciorbă, V. Crăsescu, N. Zubcu-Codreanu ș.a.

„Prosperă în viață numai acela, inima căruia devine îngăduitoare, sângele mai fierbinte, rațiunea mai vie, iar spiritul mai domol.” (Reschin Djon)

...Îl cunoscusem în 1957, împreună cu prietenul meu de-o viață, conferențiarul B. Scurtu, când am început studiile la Institutul de Medicină. Deși nu era înalt de statură, avea o figură de atlet atât de proporțională că îți stârnea admirația din start.

Pe atunci era deja lider recunoscut (nu impus, cum se făcea pe timpurile celea) al tineretului. Se deosebea prin inteligență și comportament rafinat, prin pronunția impecabilă atât în română, cât și în rusă. Era în stare să declame la nesfârșit din Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Goga, precum și din Esenin, Ahmatova, Evtușenko, Rojdestvenski ș.a. Aprecia înalt și cunoștea fundamental proza lui Rebreanu, Sadoveanu, Vlahuță, Hasdeu, Cehov, Tolstoi, Dostoevski, Bulgakov, Saint-Exupery, Hugo, Balzac ș.a.

Era un promotor al expresiei libere, al ideilor liberale, fără teamă de securitate și organele de partid. Din capul locului am aflat că era discipolul iubit al marelui maestru Dobrovolschi și era deja campion

al capitalei și al Moldovei la lupte libere. Firește, am început (și nu numai eu) să-l imit în toate, fapt ce m-a adus pe covor, ca mai târziu să devin și eu campion. Cu anii am devenit prieteni „la cataramă” și eram văzuți mereu împreună făcând carte, sport, lucru obștesc util.

Născut într-o familie de gospodari în comuna Cosăuți, Soroca, la 26 august 1936, a fost un autodidact remarcabil. Intelectul său și erudiția îi permiteau să mențină legături strânse cu personalități distinse ale culturii noastre: I. Druță, I. Ungureanu, E. Doga, N. Dabija, Gr. Vieru, D. Matcovschi, E. Loteanu, A. Busuioc, A. Lupan, I. Vatamanu, N. Sulac, S. Lunchevici, V. Curbet, V. Cupcea, M. Cimpoi, A. Codru, V. Apostol, V. Ciutac, L. Iorga, I. Cuzuioc ș.a.

Datorită prieteniei noastre, într-o zi de Paști mă trezii în casa mea cu maestrul Emil Loteanu și marele actor rus Alexei Batalov. A fost o surpriză de neuitat...

„Sobrietatea este protecția sigură contra viciilor.” (Leonardo da Vinci)

Fire rafinată, și-a ales o soție pe potrivă – distinsa doamnă conferențiar în matematică, superba actriță Maria Sagaidac, care i-a împărtășit nu numai dragostea, dar și idealurile.

În final trebuie să menționez că profesorul, academicianul E. Popușoi chiar din anii studenției și pe tot parcursul vieții (s-a stins din viață prematur, în 2001) s-a deosebit de cei din jur prin multe calități performante. Era de o acuratețe proverbială în toate: n-a întârziat nicicând și nicăieri, se îmbrăca totdeauna la patru ace, avea o erudiție enciclopedică și putea să converseze cu oricine la orice temă. Era totalmente lipsit de aroganță și te fermeca după primele cuvinte rostite. În decursul vieții n-a umilit și n-a agresat pe nimeni. Într-un cuvânt – o fire nobilă cu o conduită de aristocrat.

Sic transit gloria mundi!

Mihai Jomir. *Crucifix*, u.p., 1997